

فلاحه عاشورا

پژوهشی تحلیلی در ابعاد، دستاردها، رمان، وقوع نهضت امام حسین (ع)
و نقش آن در روشنگری حقیقت دین

مرجع عالیقدر حضرت آیت الله العظمی
سید محمد سعید طباطبائی حکیم (مد ظله)

سرشناسه: طباطبائی الحکیم: سید محمد سعید، ۱۹۳۵م.

معاون قرار دادی: فاجعة الطف، فارسی.

عنوان و نام پدیدآور: فاجعه عاشورا؛ پژوهشی تحلیلی در ابعاد، دستاوردها و زمان وقوع نهضت امام حسین علیه السلام و نقش آن در روستاگری حقیقت / سید محمد سعید طباطبایی حکیم؛ ترجمه هیئت تحریریه مؤسسه پژوهشی روضه العباس علیه السلام.

مشخصات نشر: قم: روضة العباس عليه السلام، ۱۳۹۵ هـ ش.

مشخصات ظاہری : ۸۸۸ ص.

شماره: ۷-۵۶-۶۴۳۱-۶۰۰-۹۷۸

وضعیت فهرست نویسی : فهرست نویسی بر اساس اطلاعات فیبا.

یادداشت: کتابنامه.

موضوع: حسين بن علي عليه السلام، امام سوم، ٤٠ - ٤١ ق. حسن بن علي عليه السلام، امام دوم، ٥٠ - ٣٠ ق. علي بن ابي طالب عليه السلام.

امام اول، ۴۰ ق - ۳۰ جیل از هجرت، واقعه کربلا ۶۱ ق، اسلام، تاریخ ۶۱ - ۱۱ ق.

شناسه افزوده: موسسه پژوهشی روضه العباس علیه السلام.

Islam, History, 632-680, Karbala, Battle of Karbala, Iraq 680

رده بندی کنگره: ۴۱۱۳۹۵ ف ۱۷ ط ۲ BP.

رده بندی دیویم: ۹۷/۹۵۳۴

شماره کتابشناسی ملی: ۴۳۸۶۴۱۴

این کتاب با حمایت معاونت فرهنگی وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی به چاپ رسیده است.

فاجعه عاشورا

تألیف: آیت اللہ العظمیٰ سید محمد سعید طباطبائی حکیم

ترجمہ: ہیئت تحریریہ مؤسسہ پژوهشی روضۃ العباس علیہ السلام

ناشر: نشر روضة العباس علیہ السلام

امور فنی و رایانه‌ای : مؤسسه پژوهشی روضه العباس علیہ السلام

چاپ: یکم، ۱۳۹۵ هـ ش

شایک: ۷-۵۶-۶۴۳۱-۶۰۰-۹۷۸

شمارگان: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت : ۴۲ / ۶۵۰ تومان

مراكز پخش:

□ قم: خ صفاييه، شماره ۳۲، فرعی ۱۱، پلاک ۱۱۴، تلفن: ۳۹۵-۳۷۷۳-۰۲۵.

◻ قم: خ ارم، پاساژ قدس، پ ۱۰۷، کتابفروشی موسوی، تلفن: ۰۲۵-۳۷۸۳۱۳۶۸.

☐ مشهد: خ آخوند خراسانی، شماره ۲۰/۱، کتابفروشی طالبیان، تلفن: ۸۵۵۵۹۴۷-۰۵۱.

roze aliabbas@yahoo.com

فهرست نگاشته‌ها

۲۷	 سرآغاز
۲۸	 شیوه پژوهش
۲۹	 گزیده‌ها از محتوای کتاب

پژوه‌ها در حقایق نهفته فاجعه عاشورا / ۳۷

۳۹	 دو رویکرد در واقعه کربلا
۳۹	 ۱. نظریه طرح بشری
۴۰	 ۲. نظریه طرح الهی
۴۲	 تأکید روایات بر الهی بودن فاجعه عاشورا
۴۴	 شواهد محکمی بر الهی بودن فاجعه عاشورا
۴۴	 خبر دادن پیامبر ﷺ و اهل بیت علیهم السلام از فاجعه عاشورا پیش از وقوع آن
۴۴	 مردم و پیش‌بینی فاجعه عاشورا پیش از وقوع آن
۴۹	 خبر دادن از نهضت مختار
۵۲	 دو رهنمود دیگر از اهل بیت علیهم السلام
۵۲	 ۱. بیان جزئیات مناسب با فاجعه عاشورا
۵۵	 پیش‌بینی امام حسین علیهم السلام از سرانجام نهضت
۵۸	 ۲. تشویق بر یاری امام حسین علیهم السلام و نکوهش یاری نکردن

- ۶۰ امام حسین علیه السلام و آگاهی از مأموریت و سرنوشت خویش
- ۶۳ دو نکته در تأیید رؤیای شهادت
- ۶۴ ۱. شواهدی که امام حسین علیه السلام در پی سلامت و رهایی نبود
- ۶۷ امام حسین علیه السلام و آگاه‌سازی همراهان
- ۶۸ آمادگی امام حسین علیه السلام برای دیدار با حُرّ و یاران او
- ۷۰ توافق امام حسین علیه السلام با حُرّ درباره مسیر حرکت
- ۷۱ خمداری امام حسین علیه السلام از رفتن به کوهستان «طی»
- ۷۴ کریم و تعویذ امام حسین علیه السلام به پیمان الهی
- ۷۶ بیان «للموت» و تابندگی به هدف
- ۷۸ ۲. نامتناسب بودن اوضاع کریم با پیروزی نظامی
- ۸۲ امام حسین علیه السلام در تنگنای نبرد خرمشهر
- ۸۴ عذرآوردن امام حسین علیه السلام به دیدن رسول خدا صلی الله علیه و آله در خواب
- ۸۴ امام حسین علیه السلام و آگاه کردن ابن حنفیه از فرمان پیامبر خدا صلی الله علیه و آله
- ۸۶ خروج آگاهانه امام حسین علیه السلام و پافشاری بر آن
- ۸۸ روایت شیعه و اهل تسنن، نشانه صحت ماجرا
- ۸۹ فاجعه عاشورا در سخنان پیامبران پیشین و گزارش‌های شیعه و سنی
- ۹۲ نامه و خبر امام حسین علیه السلام به بنی‌هاشم از پیروزی
- ۹۳ خبر امام سجّاد علیه السلام از پیروزی
- ۹۳ تناسب جاودانگی فاجعه عاشورا با اهمیت آن
- ۹۴ اشاره‌ای به دو مطلب شایسته یادآوری
- ۹۴ ۱. نپرداختن بیش از حد به جزئیات نهضت عاشورا
- ۹۵ ۲. عظمت و روح فداکاری امام حسین علیه السلام
- ۹۷ امام حسین علیه السلام دریای احساس و عواطف
- ۱۰۰ دیدگاه ارزشمند همراهان امام حسین علیه السلام

بخش یکم

ابعاد و ژرفای فاجعه عاشورا و واکنش‌های پس از آن / ۱۰۳

فصل یکم: ابعاد و ژرفای فاجعه عاشورا / ۱۰۵

- ۱۰۵ خلافت و امامت حقّی از جانب خدا.
- ۱۰۵ اعتراض مسلمانان به پیمان گرفتن معاویه برای خلافت یزید.
- ۱۰۸ سیرهٔ مسالمة آمیز و اصلاح‌گرانهٔ امام حسین (علیه السلام).
- ۱۱۲ کشتن امام حسین (علیه السلام) بزرگ‌ترین جنایت.
- ۱۱۲ نگاهی به ویژگی‌های امام حسین (علیه السلام).
- ۱۱۳ ۱. جایگاه دینی، علمی و تربیتی امام حسین (علیه السلام).
- ۱۱۴ ۲. جایگاه نزدیک امام حسین (علیه السلام) به پیامبر (صلی الله علیه و آله).
- ۱۱۵ ۳. شایستگی‌های شخصی.
- ۱۱۶ امام حسین (علیه السلام) شخصیت اوّل مسلمانان.
- ۱۲۴ گذری بر جنایت‌های وحشیانه دیگر امویان.
- ۱۲۴ ۱. شهادت اهل بیت امام حسین (علیه السلام).
- ۱۳۰ ۲. شهادت یاران شایسته امام حسین (علیه السلام).
- ۱۳۳ ۳. کشتار کودکان و کودکان شیرخوار.
- ۱۳۶ ۴. منع آب از کاروان امام حسین (علیه السلام).
- ۱۳۷ ۵. هتک حرمت خاندان نبوت.
- ۱۳۷ ۶. هتک حرمت به بدن‌های شریف شهیدان.
- ۱۳۸ ۷. بدگویی از امام حسین (علیه السلام) و خاندان او.
- ۱۳۹ امور تشدیدکننده بُعد جنایت‌کارانهٔ فاجعه و تأثیر آن بر جامعهٔ اسلامی.
- ۱۴۰ ۱. امام حسین (علیه السلام) تنها بازماندهٔ اصحاب کسا.
- ۱۴۲ ۲. یادآوری سخنان پیامبر (صلی الله علیه و آله) در عمق جنایت.

۳. امویان و خون‌خواهی از نیاکان شرک‌ورز ۱۴۳
- نگاهی به فضای زندگی دینی امام حسین (ع) و یارانش ۱۴۶
۴. امویان و هتک حرمت ماه محرم ۱۴۸
۵. فاجعه عاشورا و رویدادهای شگفت‌انگیز و خارق‌العاده ۱۴۹
- عظمت فاجعه عاشورا در رؤیاهای صادق ۱۵۵
- شیون و نوحه‌سرای جنیان بر امام حسین (ع) ۱۵۷
- مجازا، اله برای قاتلان امام حسین (ع) ۱۵۷
- امام حسین (ع) خون خدا و فرزند خون خدا ۱۵۸

فصل دوم: فاجعه عاشورا و واکنش‌های فوری / ۱۶۱

- واکنش‌های صورت گرفته پس از شهادت امام حسین (ع) ۱۶۱
۱. واکنش‌های مردمی ۱۶۱
- اعتراض برخی از صحابه به یزید و ابن زیاد ۱۶۴
- اعتراض یحیی بن حکم ۱۶۵
- اعتراض ابن عقیف ازادی به ابن زیاد در مسجد کوفه ۱۶۶
- اعتراض زنی از خاندان بکر بن وائل ۱۶۷
- واکنش توده مردم در کوفه ۱۶۸
- واکنش مردم مدینه منوره ۱۷۱
- واکنش مردم مدینه به هنگام بازگشت اهل بیت داغ‌دیده ۱۷۴
- واکنش مردم در شام ۱۷۵
- تأثیر واقعه عاشورا در شهرهای دور سرزمین‌های اسلامی ۱۷۶
- تلاش امام حسین (ع) در نشر مناقب اهل بیت (ع) ۱۷۶
- تلاش اهل بیت داغ‌دیده برای کشف حقیقت و برانگیختن عواطف ۱۷۸
- فاجعه عاشورا بزرگ‌ترین جنایت یزید ۱۸۴

- ۱۸۵ پشیمانی گروهی از شرکت‌کنندگان در معركة کربلا
- ۱۸۶ پشیمانی عمر بن سعد و واکنش مردم
- ۱۸۷ رضی بن مُنْقِذِ عَبدی
- ۱۸۷ شَبَّث بن ربیع
- ۱۸۸ آیوب بن مِشْرِح خُثَیوانی
- ۱۸۸ پشیمانی برخی به جهت یاری نکردن امام حسین علیه السلام
- ۱۹۰ بهره‌بردار مخالفان از فاجعه عاشورا بر ضد حکومت اموی
- ۱۹۲ تغییر موضع حکومت پس از واکنش‌ها
- ۱۹۳ شواهدی بر فریب یزید به قتل امام حسین علیه السلام
- ۲۰۵ طفره یزید از کشتن امام حسین علیه السلام و محکوم کردن آن
- ۲۰۷ ابن زیاد و نپذیرفتن مسئولیت فاجعه عاشورا
- ۲۰۹ حاکمان و واکنش به فرجام سراج‌ایت‌های مرتکب شده
- ۲۱۰ واکنش معاویه به عملکرد یزید
- ۲۱۲ واکنش عبدالملک بن مروان به فاجعه عاشورا
- ۲۱۳ آگاهی ولید بن عُبَیْد از پیامد فاجعه عاشورا برای امویان
- ۲۱۴ دیدگاه معاویه پیش از وقوع جنایت

بخش دوم

فاجعه عاشورا؛ دستاوردها و عبرت‌ها / ۲۱۷

فصل یکم: برکات و دستاوردهای دینی فاجعه عاشورا / ۲۱۹

- ۲۲۰ مهم‌ترین هدف امام حسین علیه السلام
- ۲۲۶ زیارتنامه‌ها و بیان هدف نهضت
- ۲۲۹ اهمیت بقای آموزه‌های دین و آشکاری حَقِّ آن

- ۲۳۰ دو ویژگی اسلام در روشنی آموزه‌ها و ماندگاری حجت آن.
- ۲۳۱ اسباب بقا و آشکاری حجت دین.
- ۲۳۲ دو مطلب مهم.
- مطلب یکم. دستاوردهای فاجعه عاشورا برای جهان اسلام / ۲۳۳
- ۲۳۳ ادیان الهی و اصلاح انسان‌ها.
- ۲۳۳ لزوم ماندگاری دین حق و آموزه‌های آن.
- ۲۳۴ لزوم تربیت حتی معصوم برای دین.
- ۲۳۶ اختلاف است‌ها و ساطه باطل‌گرایان.
- ۲۳۷ سلطه‌طلبان مستغنی و سوء استفاده از دعوت دین و اصول آن.
- ۲۳۸ غلبه دین حق بر سلطه باطل.
- ۲۴۵ جواز نابودی نشانه‌های دین پس از نزع.
- ۲۴۶ خاتمیت دین اسلام و لزوم بقای ساطه‌ها و حجت آن.
- ۲۴۷ دو بحث مهم.
- بحث یکم. پیامدهای عدم مهار انحراف و جریان ساطه در اسلام / ۲۴۷
- ۲۴۹ اموری در اهمیت امامت در دین از منظر قرآن و سنت.
- ۲۴۹ ۱. وجوب شناخت امام و اعتراف به امامت او.
- ۲۵۰ ۲. وجوب اطاعت از امام، مهرورزی به او و خیرخواهی برای او.
- ۲۵۱ ۳. جدا نشدن از جماعت مسلمانان و مؤمنان و حرمت تفرقه.
- ۲۵۴ اهمیت سامان بخشیدن به دین و امور مسلمانان.
- ۲۵۵ اطاعت از امام معصوم علیه السلام و نیک فرجامی مسلمانان.
- ۲۵۶ اطاعت از امام و جلب لطف الهی.
- ۲۵۷ انحراف مسیر حکومت از اسلام.
- ۲۵۷ مخالفت امیر مؤمنان علی علیه السلام و حضرت زهرا علیها السلام با نظام سلطه.

- ۲۵۸ اضطراب و ناچاری امیر مؤمنان علی (علیه السلام)
- ۲۵۹ فتوحات اسلامی، مایه تثبیت اسلام و احترام شخصیت‌های سلطه
- ۲۶۰ محور اسلام حقیقی و شخصیت‌های آن از خاطره مسلمانان
- ۲۶۰ امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و پشتیبانی از نظام سلطه برای اهتمام به کیان اسلام
- ۲۶۵ ارزیابی امیر مؤمنان علی (علیه السلام) از اوضاع
- ۲۶۶ نظام سلطه و چند اقدام مهم
- ۲۶۶ ۱. استاده نابجای نظام حاکم از لقب‌های دینی
- ۲۷۲ نامشروعی بهره‌گیری نظام سلطه از این القاب
- ۲۷۳ اختصاص لقب «امیر مؤمنان» به حضرت علی (علیه السلام)
- ۲۷۶ ۲. محدود کردن منافع برای به دست نظام سلطه
- ۲۷۷ قساوت نظام سلطه در اجرای طرح محدود کردن سنت نبوی
- ۲۸۰ سیره عمر در دوران حکومت
- ۲۸۶ نظام سلطه و حدیث‌سازی به نفع خود
- ۲۸۶ بیان امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در اسباب اختلاف عدل
- ۲۹۰ شکوه امیر مؤمنان علی (علیه السلام) از تحریف و کنایه به تحریف بزرگان
- ۲۹۴ ۳. تأکید نظام سلطه بر سه امر مهم
- ۳۲۹ دگرگونی دیدگاه عباسیان به خلافت امویان
- ۳۲۹ تأثیر فرهنگ نظام سلطه در میان مردم
- ۳۳۰ تأثیر فرهنگ نظام سلطه در آفریقا
- ۳۳۳ موضع عبدالله بن عمر و سعد بن ابی وقاص نسبت به امامت و جماعت
- ۳۳۵ احادیث و فتاوای حمایت‌گرانه
- ۳۳۷ شباهت رویکرد پیشین با آموزه‌های امروزه مسیحیت
- ۳۳۸ سخن امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در حقوق حاکم و مردم

- ۳۴۰ مقتضای قاعده در بیعت
- ۳۴۱ سرانجام وجوب بیعت و فرماتیری و پیوستن به جماعت
- ۳۴۲ اختلاف در حق به از اتحاد در باطل
- ۳۴۲ ۴. نظام سلطه و یارگیری از منافقان و تازه‌مسلمان‌ها
- ۳۴۴ سلطه بخشی نظام حاکم به امویان؛ به ویژه معاویه
- ۳۴۶ بی‌پروایی و افسارگسیختگی منافقان
- ۳۵۱ موضع ابنِ بن کعب و مرگ او
- ۳۵۴ نظام سلطه و توجه بعضی از مواضع با قضا و قدر
- ۳۵۶ استوار شدن اسلام و اطاعت کورکورانه از حکومت
- ۳۵۸ دین در پوئه تحریر
- ۳۵۹ عملکرد نظام سلطه و رنج اسلام از سه سنه
- ۳۵۹ ۱. نا آگاهی مفتیان و قضایان
- ۳۶۲ پیدایش اختلاف در حدیث، قضایات و فتوا
- ۳۶۳ سخن امیر مؤمنان علی علیه السلام پیرامون اختلاف قضایات
- ۳۶۵ تحریف اجتهاد
- ۳۶۶ جرأت یافتن بر فتوا و قضاوت
- ۳۶۷ شکوه امیر مؤمنان علی علیه السلام از اوضاع امت
- ۳۶۸ ۲. ظهور بدعت در دین و مخالفت با متون
- ۳۶۹ ۳. وارونه‌سازی حقایق تاریخی، برتری‌ها و رسوایی‌ها
- ۳۶۹ آشکار شدن میزان خطر فرهنگ امویان
- ۳۷۰ نمونه‌هایی از تحریفات امویان
- بحث دوم. تلاش اهل بیت علیهم السلام برای مهار افسارگسیختگی جریان انحراف... / ۴۰۶
- سه محور بحث / ۴۰۶

محور یکم. کوشش‌های امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و خواص اصحاب و تابعان / ۴۰۶

۴۰۷. ترس عمر از طمع قریش به خلافت
۴۰۸. حصار عمر بر بزرگان صحابه
۴۱۱. خودداری اهل بیت (علیهم السلام) از آگاه ساختن توده مردم در باره حق خلافتشان
۴۱۲. عمر و اتمام دوره ثبات و آرامش
۴۱۳. حضرت فاطمه (علیها السلام) و پیش‌بینی پریشانی اوضاع مسلمانان
۴۱۴. نمایی از سعادت جامعه اسلامی در آغاز خلافت عثمان
۴۱۴. غفلت مردم از بنیان انحرافی بیعت با عثمان
۴۱۷. دوران حکومت سلطه سیزان استقبال مردم
۴۲۱. تفاوت عثمان با عمر در اندیشی و خط مشی
۴۲۲. آغاز انتقاد مسلمانان بر عثمان
۴۲۳. بستری برای مطرح شدن جایگاه مظالم امیر مؤمنان علی (علیه السلام)
۴۲۳. تلاش خواص در شناساندن جایگاه امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و روشنگری حقیقت
۴۲۶. رویکردهای مخالفت با عثمان
۴۲۷. شکست تلاش‌های امیر مؤمنان علی (علیه السلام) برای حل بحران عثمان
۴۲۸. درخواست مردم برای بیعت با امیر مؤمنان علی (علیه السلام)
۴۲۸. خودداری امیر مؤمنان علی (علیه السلام) از پذیرش بیعت
۴۳۰. بیعت با امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و رخدادهای پس از آن
۴۳۰. نگاه نخست و شکست امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در حکومت
۴۳۰. آگاهی امیر مؤمنان علی (علیه السلام) از شکست برنامه اصلاحات ریشه‌ای
۴۳۳. هدف امیر مؤمنان علی (علیه السلام) از پذیرش قدرت
۴۳۵. امیر مؤمنان علی (علیه السلام) و تلاش برای انجام دو امر بسیار مهم
۴۳۵. ۱. روشن ساختن حقایق دینی

- ۴۳۶ امیر مؤمنان علی علیه السلام و آشکار ساختن حق خویش
- ۴۳۷ روشنگری درباره جماعت حق
- ۴۴۰ نگاهی به ویژگی‌های شخصی امیر مؤمنان علی علیه السلام
- ۴۴۲ ایمان و فداکاری خواص نسبت به دعوت امیر مؤمنان علی علیه السلام
- ۴۴۳ گردنه دشوار احترام مردم به دو خلیفه نخست
- ۴۴۳ خطبه‌ای از امیر مؤمنان علی علیه السلام درباره بدعت‌ها
- ۴۷۶ روشن ساختن احکام جنگ با اهل قبله
- ۴۷۷ سیره امیر مؤمنان علی علیه السلام در جنگ‌ها
- ۴۷۹ روشن شدن موضوع
- ۴۷۹ ۱. مسلمان بودن مورث و مصونیت از بردگی و مصادره اموال
- ۴۸۱ ۲. از بین رفتن حرکت سرورش‌گر و پایان یافتن پیوند مسلمانی و ایمانی با او
- ۴۸۴ خلاصه هدف امیر مؤمنان علی علیه السلام از پذیرش خلافت
- ۴۸۵ تکلیف الهی امیر مؤمنان علی علیه السلام در پذیرش حکومت پس از عثمان
- ۴۸۷ سخن پیامبر خدا صلی الله علیه و آله درباره فتنه
- محور دوم. برخورد نظام سلطه با تلاش‌های امیرمؤمنان علی علیه السلام و یاران خاص / ۴۸۹
- ۴۸۹ معاویه و تشکیل دولت اموی
- ۴۸۹ اهتمام معاویه به پایان دادن به خط اهل بیت علیهم السلام
- ۴۹۰ آگاه شدن معاویه از نیروی اعتقادی خط اهل بیت علیهم السلام
- ۴۹۱ خط اهل بیت علیهم السلام و تکیه بر اموری ویژه
- ۴۹۱ ۱. پشتیبانی عقل و برهان از خط اهل بیت علیهم السلام
- ۴۹۴ ۲. گرایش عاطفی مردم به خط اهل بیت علیهم السلام
- ۴۹۵ ۳. نمایان شدن شکست نظریه خلافت
- ۴۹۵ پیش‌گویی حضرت فاطمه علیها السلام از پیامدهای نظام سلطه

- مسیر گسترش تشیع و موانع ایجاد شده ۴۹۸
- موانع معاویه در راه تشیع ۴۹۸
۱. آزار و اذیت شیعیان ۴۹۹
- تأثیر آزار و اذیت شیعیان بر مذهب شیعه ۴۹۹
۲. محدودیت دوباره سنت نبوی ۵۰۰
- راه کارهای معاویه برای منع نقل و تدوین حدیث ۵۰۰
- یکم. منع نقل روایات تأکیدکننده خط اهل بیت علیهم‌السلام ۵۰۱
- سنت و گوی معاویه با ابن عباس ۵۰۱
- دوم. جعل حدیث در نکوهش اهل بیت علیهم‌السلام ۵۰۳
- واکنش اهل تشیع به احادیث ساختگی ۵۰۴
- سوم. جعل احادیثی در فضایل صحابه و خلفای نخستین ۵۰۶
- دو دلیل در اهمیت خط مشی معاویه ۵۱۲
- یکم. تقدیس خلفای نخستین ۵۱۲
- کمر شدن هیاهوی تقدیس ابوبکر و عمر در پایان عصر اموی ۵۱۴
- آغاز قیام عباسیان و هجوم به خلفای نخستین ۵۱۵
- عقب‌گرد منصور و مقدم داشتن ابوبکر و عمر ۵۱۷
- اعتراف منصور و عباسیان به مشروعیت خلافت امویان ۵۱۸
- عقب‌گرد مأمون از موضع پدران خود ۵۲۲
- متوکل عباسی و تأکید بر عدالت صحابه و تقدیس ابوبکر و عمر ۵۲۴
- دوم. قدرت خلافت و سیطره حکومت بر دین ۵۲۹
- وخیم‌تر شدن خطر با تبدیل خلافت به پادشاهی اموی ۵۳۵
- خطر بیعت با یزید و سخنی از مغیره بن شعبه ۵۳۵
- نتیجه طبیعی مخالفت با فرمان الهی ۵۳۶

محور سوم. تأثیر فاجعه عاشورا بر جهان اسلام / ۵۳۸

- ۵۳۸ میراث اسفبار و جاهلی معاویه
- ۵۳۸ معاویه و پایه گذاری حکومتی قدرتمند
- ۵۴۰ خشم دینداران از انحراف عملی نظام سلطه از آموزه های دین
- ۵۴۰ نظام سلطه و دو گروه مقابل
- ۵۴۱ ۱. معتقدان امکان اصلاح نظام سلطه و تعدیل مسیر آن
- ۵۴۱ ۲. معتقدان به حفظ وضع موجود بدون درگیری با نظام سلطه
- ۵۴۴ مشکلی پیش رو
- ۵۴۵ دیدگاه اهل بیت (علیهم السلام) در برابر این مشکل
- ۵۴۵ بیعت با یزید و خسر خشن سار و تلاش های امیر مؤمنان علی (علیه السلام)
- ۵۴۷ نهادینه نبودن مفهوم تقیه
- ۵۴۹ سلطه امویان و شورش خوارج
- ۵۵۱ موضع شیعه در برابر خلفای نخستین مازن برای همراهی اهل تسنن با آنان ها
- ۵۵۳ توجه نظام سلطه به خواص
- ۵۵۴ مشروعیت نظام سلطه و زمینه تحریف تدریجی دین
- ۵۵۵ دو خطر دیگر از جانب نظام سلطه
- ۵۵۵ ۱. تبعیت دین از حکومت و کاهش تأثیر آن در دل ها
- ۵۵۶ ۲. تحریف دین و تبدیل آن به افسانه ها و خرافات
- ۵۵۷ نظام سلطه و ضرورت جنبش های شتابانه
- ۵۵۸ مرگ معاویه و فرصت برای موضع گیری یاد شده
- ۵۶۰ رویارویی نظام سلطه با امام حسین (علیه السلام) و فزونی جرئت شکستن حرمت ها
- ۵۶۱ بی بندوباری نظام سلطه بعد از فروپاشی مشروعیت آن و منفعت دینی
- ۵۶۲ فاجعه عاشورا و اختلاف شدید شیعه با مخالفان

- ۵۶۲ برطرف ساختن موانع اختلاف
- ۵۶۲ رویکرد پیامبران الهی، اوصیا و مُصلحان
- ۵۶۳ مقایسه دعوت پیامبر خدا ﷺ و فاجعه عاشورا
- ۵۶۴ گریزناپذیری اختلاف مسلمانان به سبب انحراف نظام سلطه
- ۵۶۵ نهضت عاشورا و ضعیف شدن دولت عربی و اسلامی!
- ۵۶۵ در معرض ضعف و فروپاشی بودن دولت با ترکیب موجود
- ۵۶۶ اهمیت ندانیدن دولت عربی از نظر اسلام
- ۵۶۶ اگر عرب این نعمت را پاس می‌داشت
- ۵۶۸ اهمیت در آشکار ساختن اسلام راستین نه توانمندی دولت آن
- ۵۶۹ تحقق کامل هدف فاجعه عاشورا
- ۵۷۱ پیامدهای بعدی فاجعه عاشورا
- ۵۷۱ شورش مردم مدینه و قیام عبدالله بن زبیر
- ۵۷۱ مرگ یزید بن معاویه
- ۵۷۲ معاویه بن یزید و اعلان جنایت‌های یزید
- ۵۷۵ انتقام امویان از معلّم معاویه بن یزید
- ۵۷۶ فروپاشی دولت خاندان ابوسفیان
- ۵۷۶ اختلاف امویان و گوناگونی گرایش‌ها در جهان اسلام
- ۵۷۷ سرانجام امور و پیش‌گویی حضرت فاطمه علیها السلام
- ۵۷۸ دو جهت در اهمیت دوران انتقالی ده ساله
- ۵۷۸ جهت یکم. آشکاری کنار زدن دین از درگیری‌های حکومت و موجودیت آن
- ۵۸۱ روشنگری در ناسازگاری بیعت با خلیفه با مشروعیت او
- ۵۸۲ روشنگری در ناسازگاری «وجوب اطاعت و...» با پیروی از نظام سلطه
- ۵۸۴ سردرگمی اهل تسنّن در تعریف «وجوب اطاعت و لزوم جماعت»

- هماهنگی مفهوم امامت، طاعت و جماعت در مذهب شیعه ۵۸۶
- دو امر بسیار مهم ۵۸۷
۱. شورش علیه حکومت به خوارج اختصاص ندارد ۵۸۷
۲. نگاه مادی و دنیایی اهل تسنن به امامت ۵۸۸
- جهت دوم، کاهش فشار فرهنگی در دوران انتقالی ۵۹۸
- دستآورد تشیع در پی کاهش فشار فرهنگی ۵۹۹
- فاجعه عاشورا و ظهور رویکرد دینی در جامعه اسلامی ۶۰۰
- نیاز جامعه اسلامی به متخصصان در زمینه فرهنگ دینی ۶۰۲
- اهمیت نقش رجال شیعه در عرصه تخصص دینی ۶۰۳
- فراتر رفتن تخصص دینی - دایره شیعیان ۶۰۴
- ظهور طبقه فقها و محدثان ۶۰۵
- اتفاق نظر بر انحصار مرجعیت دین در کتاب و سنت ۶۰۵
- تعامل محتاطانه و برنامه ریزی شده نظام سلطه با واژه کیت انحصار مرجعیت دینی ۶۰۶
۱. تدوین سنت ۶۰۶
۲. پذیرش برخی از فقها ۶۰۷
- دستآورد دین از دو امر یادشده ۶۰۷
- موضع مالک بن انس پیشوای مذهب مالکی ۶۰۸
- نیرومندی موجودیت و کیان شیعه ۶۱۰
- دگرگونی جریان فرهنگی - دینی پس از دوران انتقالی ۶۱۱
- پیچیدگی گره احترام به سیره ابوبکر و عمر ۶۱۱
- موضع عمر بن عبدالعزیز ۶۱۶
- غلبه بر پیچیدگی گره سیره ابوبکر و عمر ۶۱۹
- موضع نهایی اهل تسنن در سنت ابوبکر و عمر ۶۲۰

مطلب دوم. دستاوردهای فاجعه عاشورا برای شیعیان / ۶۲۳

- ۶۲۳ دستاوردهای بسیار مهم برای کیان شیعه.
- ۶۲۴ یکم. عرصه برهان و استدلال.
- ۶۲۵ تشیع و تکیه بر قرآن و سنت.
- ۶۲۶ دستاورد بزرگ انحصار مرجعیت در کتاب و سنت.
- ۶۲۶ راه‌های پیچیده مخالفان شیعه برای تباه کردن دستاورد بزرگ.
- ۶۲۸ امام حسین (علیه السلام) و نپذیرفتن نظام سلطه.
- ۶۳۰ دوم. جنبه عاطفی و احساسی.
- ۶۳۰ ۱. نهضت امام حسین (علیه السلام) و رویکرد شیعی.
- ۶۳۶ جانفشانی شیعیان در بزرگ‌ترین حماسه دینی.
- ۶۳۷ ستمگران و مجازات شیعیان. حرم احیای فاجعه عاشورا.
- ۶۳۸ ۲. فاجعه عاشورا و لرزش مشرعیّت نظام خلافت.
- ۶۳۸ فاجعه عاشورا، گردنه دشوار در برابر نظام خلافت.
- ۶۳۹ موضع برخی از عالمان اهل تسنن درباره احیای فاجعه عاشورا.
- ۶۴۰ سخن غزالی.
- ۶۴۱ کلام تفتازانی.
- ۶۴۲ سخن ربیع بن نافع حلبی درباره معاویه.
- ۶۴۳ موضع غالبان و بیان کرامات اهل بیت (علیهم السلام) به وسیله شیعیان.
- ۶۴۴ کوشش بسیاری از اهل تسنن برای دفاع از ستمگران.
- ۶۴۵ دفاع از ستمگران و منفعت شیعه.
- ۶۴۷ سوم. اطلاع‌رسانی و تبلیغ برای مذهب تشیع و نشر فرهنگ آن.
- ۶۴۷ اهتمام شیعه به احیای فاجعه عاشورا و مناسبت‌های اهل بیت (علیهم السلام).
- ۶۴۸ جلوگیری ستمگران از احیای مناسبت‌های اهل بیت (علیهم السلام).

- تأثیر جلوگیری از احیای مناسبت‌های اهل بیت علیهم‌السلام بر موضع شیعه ۶۴۹
- نگاهی به آثار احیای مناسبت‌های اهل بیت علیهم‌السلام ۶۵۰
۱. شادایی و نشاط شیعه ۶۵۰
۲. اتحاد شیعیان و تقویت روابط آن‌ها ۶۵۰
۳. تثبیت هویت شیعه ۶۵۱
۴. گسترش فرهنگ عمومی و دینی ۶۵۲
- تأثیر احیای این مناسبت‌ها در اصلاح نسبی شیعه ۶۵۲
۵. ترویج سبب تنبیح ۶۵۴
۶. جاودگی سبب تنبیح ۶۵۵
- فاجعه عاشورا نقطه عطف مهم برای شیعه ۶۵۷

فصل دوم: عبرت‌ها از فاجعه عاشورا / ۶۵۹

- عبرت‌ها و بهره‌عموم مردم ۶۵۹
۱. شیوه عمل و سازوکار ۶۵۹
- سلامت و شرافت شیوه اقدام امام حسین علیه‌السلام ۶۵۹
- تعهد و اعتماد مصلح به سلامت سازوکار و شیوه را ۶۶۶
- عدم پیروی از مصلحتی با سازوکار غلط ۶۶۸
۲. نتیجه‌ها ۶۶۹
- فاجعه عاشورا و امکان‌ناپذیر بودن اصلاح به طور کامل ۶۷۱
- پرهیز از فریب هیجانات احساسی مردم ۶۷۳
- اصلاح نسبی، تنها راه ممکن! ۶۷۴
- موضع مسالمت آمیز سایر امامان در برابر نظام سلطه ۶۷۶
- میراث شیعی در تبلور سیره امامان علیهم‌السلام ۶۷۷

حدیث سَدیر صیرفی	۶۷۷
حدیث ابو مریم	۶۷۹
ادعای ناسازگاری اصلاح کامل، با قابلیت اسلام برای پیاده شدن	۶۸۲
پاسخ به ادعا	۶۸۲
اصلاح جامعه و فراهم کردن زمینه راهنمایی و فیض الهی	۶۸۵
انحراف امت و عدم امکان اصلاح کامل جامعه	۶۸۸
پیچیدگی امور در عصر غیبت	۶۸۹
اصلاح از حد امکان	۶۸۹

بخش سوم

پژوهشی در موضوع زمان فاجعه عاشورا / ۶۹۱

امامان اهل بیت علیهم‌السلام و مسئولیت مشترک	۶۹۳
--	-----

فصل یکم: موضع امیر مؤمنان علیه‌السلام / ۶۹۵

اهتمام امیر مؤمنان علیه‌السلام به دو امر مهم	۶۹۵
۱. حفظ کيان و موجودیت اسلام	۶۹۵
۲. محافظت از جان خود و شیعیان شایسته	۶۹۷
دو دلیل و تفاوت رفتاری امیر مؤمنان علیه‌السلام با امام حسین علیه‌السلام	۶۹۷
۱. درگیری شدید مسلمانان صدر اسلام	۶۹۷
توانمندی کيان اسلامی در عصر امام حسین علیه‌السلام	۶۹۸
۲. درگیری شدید و خطر برای یاران خاص	۶۹۹
استقرار مذهب تشیع در زمان امام حسین علیه‌السلام	۷۰۰

- بی یابوری امیر مؤمنان علی علیه السلام و کوشش برای اصلاح ۷۰۰
- نسبت سهل انگاری به امیر مؤمنان علی علیه السلام ۷۰۱
- پاسخ به ادعای سهل انگاری ۷۰۲
- سخنی از امیر مؤمنان علی علیه السلام در ارزیابی اوضاع ۷۰۵

فصل دوم: موضع امام حسن علیه السلام / ۷۰۸

- دو محور بحث ۷۰۹
- بحث یکم. صلح امام حسن علیه السلام با معاویه / ۷۰۹
- ناممکن کردن بروی نظامی امام حسن علیه السلام ۷۰۹
- خطبه امام حسن علیه السلام ۷۱۰
- خطر شکست نظامی امام حسن علیه السلام برای مذهب حق و حاملان آن ۷۱۳
- بیانات امام حسن علیه السلام و دیگر امامان علیهم السلام در توجیه صلح ۷۱۸
- اوضاع نامناسب برای ادامه جنگ ۷۲۴
- امام حسین علیه السلام و تأیید موضع امام حسن علیه السلام ۷۲۷
- عظمت موضع امام حسن علیه السلام ۷۲۸
- بحث دوم. پیمان شکنی معاویه و رویارو نشدن امام حسن علیه السلام با او / ۷۳۰
- دوران زندگی امام حسن علیه السلام و تحرک شیعیان ۷۳۱
- معاویه و دو طرفند دیگر ۷۳۳
۱. تقویت حکومت در دوران فرمانروایی ۷۳۴
۲. سوء استفاده از صلح نامه ۷۳۴
- موضع امام حسین علیه السلام در دوران معاویه ۷۳۹

فصل سوم: موضع امامان از نسل امام حسین علیه السلام / ۷۴۱

- ۷۴۱ عدم ضرورت جانفشانی پس از فاجعه عاشورا.
- ۷۴۲ اهتمام ائمه اطهار علیهم السلام به محافظت از شیعیان.
- ۷۴۴ اموری چند و اهتمام ائمه اطهار علیهم السلام به تقویت کین شیعه.
- ۷۴۴ ۱. تأکید بر ناممکن بودن تغییر جریان حکومت و لزوم سازش با آن.
- ۷۴۵ ثمرات سازش با نظام سلطه.
- ۷۴۶ ۲. تمرکز بر فاجعه عاشورا و مظلومیت اهل بیت علیهم السلام.
- ۷۴۷ امامان علیهم السلام و گشودن دو باب مهم.
- ۷۴۸ یکم. تأکید بر زیارت امام حسین علیه السلام و اهل بیت علیهم السلام.
- ۷۴۸ زیارت امام حسین علیه السلام و حدیث معاویه بن وهب.
- ۷۵۳ تحقق وعده الهی و شایسته بارگاه امام حسین علیه السلام برای مؤمنان.
- ۷۵۵ دوم. برگزاری سالانه یادمان ائمه عاشورا.
- ۷۵۸ ترغیب و تشویق شیعیان به سوی امام حسین علیه السلام با شیوه‌های گوناگون.
- ۷۶۰ یاری الهی و کرامت‌های شگفت.
- ۷۶۰ زنده نگه داشتن مصائب امام حسین علیه السلام و حکایت تأکید امامان معصوم علیهم السلام.
- ۷۶۲ تمرکز پیامبر و ائمه اطهار علیهم السلام بر جنبه‌های غم‌انگیز مهضت امام حسین علیه السلام.
- ۷۶۴ ۳. تأکید بر اهمیت امامت در دین و بیان ملاک‌های آن.
- ۷۶۵ پشتیبانی مقام امامت با کرامت و معجزه.
- ۷۶۶ اعتراف غیر شیعیان به کرامت‌های اهل بیت علیهم السلام.
- ۷۶۶ ۴. تأکید بر شدت جنایت دشمنان اهل بیت علیهم السلام.
- ۷۶۷ ۵. تمرکز بر ارتباط با خدای متعال.
- ۷۶۷ ائمه اطهار علیهم السلام و دو راه‌کار مهم.
- ۷۶۸ یکم. تمرکز بر امور مهم بیان شده در روایات.

- دوم. تمرکز بر امور مهم بیان شده در دعاها و زیارت‌ها. ۷۶۸
- جامعیت زیارت جامعه کبیره و زیارت روز غدیر ۷۷۰
۶. تأکید بر عدم مشروعیت خلفای ستمگر. ۷۷۱
۷. احیای تعالیم، سیره و معارف پیامبر ﷺ ۷۷۲
- توجه امامان علیّه به حاملان آثار و عالمان شیعه ۷۷۳
- تأکید ائمه اطهار علیهم السلام بر فهم عمیق در دین و احیای امر آنها ۷۷۶
- حوزه‌های علمی شیعی و ویژگی‌های آنها. ۷۷۶
- شیعه و تربیت استاد ۷۷۷
- ظهور تربیت استاد، با ضوابط شرعی آن ۷۷۸
- نمونه حدیثی در باره تقلید ۷۷۹
- ارتباط عملی و عاطفی شیعیان با مراجع دینی ۷۸۰
- مرجعیت، رهبر امت ۷۸۱
- عمق تاریخی مرجعیت ۷۸۲
۸. تأکید ائمه اطهار علیهم السلام بر حق خویش در امت ۷۸۳
- استقلال مادی مذهب تشیع ۷۸۳
- استقلال حوزه‌ها و مراجع دینی از حکومت ۷۸۴
- موجودیت متمایز مذهب تشیع ۷۸۴
- رسمیت تشیع در متن جامعه ۷۸۶
- تحقق وعده الهی ۷۸۶
- وجه تمایز اسلام راستین از دیگر ادیان ۷۸۹
- مقایسه‌ای میان فاصله زمانی مسیحیت، اسلام و مدت دوران غیبت ۷۹۰

بخش پایانی / ۷۹۷

سخن پایانی ۷۹۹

فصل یکم: تأثیر روشن بودن آموزه‌های اسلام در ماندگاری خط مشی اندیشه انسانی / ۷۹۹

فرهنگ اسلام راستین و دفاع از ادیان پیشین و آشکارسازی تحریف آن‌ها ۸۰۰

اسلام و عز به شخصیت‌های ادیان پیشین از تحریف ۸۰۱

تحریف ادیان به گونه‌ای توهین آمیز ۸۰۳

چهره نشانه‌ها: حق در صورت تحریف اسلام ۸۰۴

آشکار شدن ارمغان مشی تحریف ۸۰۵

فصل دوم: احیای فُجعه عاشورا / ۸۰۹

اموری چند در توجه به احیای مناسب‌های اهل بیت (علیهم‌السلام) ۸۰۹

۱. تفاوت مردم در ابراز احساسات ۸۱۰

اهمیت حضور مردم در اعتلای پرچم حق و محافظت از آن ۸۱۰

جایگاه خواص جامعه در جنبش حق ۸۱۱

اهمیت فعالیت‌های توده مردم در احیای مناسب‌های دینی ۸۱۲

خواص جامعه و لزوم یاری‌رسانی به مردم در احیای مناسب‌ها ۸۱۳

۲. اهمیت فعالیت‌های پُر هیاهو ۸۱۵

۳. دگرگونی شیوه‌های احیای مناسب‌ها ۸۱۷

۴. وظیفه شیعیان نسبت به اختلاف دیدگاه‌ها ۸۲۱

۵. ادعای اختصاص اهمیت احیای مراسم اهل بیت (علیهم‌السلام) به شرایط سخت و خاص ۸۲۲

پاسخ به ادعا ۸۲۳

- ۸۲۸ افزایش مطلوبیت احیای مناسبت‌ها.
- ۸۲۹ ۶. آداب احیای مناسبت‌ها.
- ۸۳۲ ۷. شأن و جایگاه ویژه مناسبت‌ها.
- ۸۳۳ ۸. اهمیت تلاش فردی در حد امکان.
- ۸۳۴ حدیث مِسمَع کَرْدین.
- ۸۳۷ ۹. آداب‌های بزرگ و مسلم برای احیای امر اهل بیت علیهم‌السلام.
- ۸۳۸ احیای امر اهل بیت علیهم‌السلام و شبهه تشویق بر گناه.
- ۸۳۸ پاسخ به شبهه.
- ۸۴۲ تمرکز بر بیات امر و پاداش.
- ۸۴۳ موعظه و تشویق مردم به انجام وظایف دینی.
- ۸۴۴ حدیث یزید بن خلیفه.
- ۸۴۹ کتاب‌نامه.

www.ketab.ir

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سرآغاز

ستایش خدایی را که پروردگار جهانیان است و صلوات و سلام بر سالارمان حضرت محمد و خاندان پاک و پاکیزه اش باد و لعنت خدا تا روز رستاخیز بر همه دشمنان آنان.

درباره نهضت امام حسین (علیه السلام) که به فاجعه عاشورا انجامید، از نظر ارائه، ارزیابی، ژرفای فاجعه، افتخارات آن و دیگر شئون این مصیبت بزرگ دینی، فراوان سخن گفته اند.

شاید هیچ رویدادی در اسلام، بلکه در جهان، در گفتار و نوشتار، نظیر چنین رخدادی مورد اهتمام و ارزیابی قرار نگرفته باشد؛ از قبیل نگارشهایی که بسیاری از آنها کتاب کاملی است و حتی به چندین جلد می‌رسد.

گاه چنین به نظر می‌رسد که بعد از این همه سخن و نوشته، دیگر هیچ سخنی برای گفتن نمی‌ماند؛ بلکه هرچه گفته شود بازخوانی اندیشه‌های پیشین و بازگویی مفاهیم مطرح شده خواهد بود.

ولی به نظر ما، ماجرا این گونه نیست و هنوز برخی از جوانب این نهضت مبارک، آن گونه که شایسته است، بررسی و ارزیابی نشده است.

بلکه از آن جا که بر اساس عقیده ما شیعیان دوازده امامی - که آموزه های خود را از اهل بیت علیهم السلام می گیریم - این نهضت مقدس، به امر خدای متعال و پیمانی از سوی او، صورت گرفته، ممکن است در علم خدای متعال اهداف و ثمراتی داشته باشد که مردم هنوز به آن ها نرسیده باشند.

و چه بسا گذشت زمان و در وقت مناسب، فواید و ثمراتی از این نهضت آشکار گردد که اکنون مورد غفلت واقع شده است. خدای متعال می فرماید:

﴿وَلَا تُحِطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ﴾؛ ^(۱)

به چیزی از علم خدا احاطه نمی یابند، مگر به آن چه او بخواهد.

شیوه پژوهش

اینک با توجه به آن چه گفتیم کتاب «فاجعه عاشورا» را به خواننده گرامی تقدیم می کنیم؛ در این کتاب، ابعاد مهمی از نهضت امام حسین علیه السلام را بررسی کرده ایم؛ ابعادی که پیش از این بدان پرداخته نشده، یا از نظر بررسی و ارزیابی، بهره لازم را به دست نیاورده است.

عنوان «فاجعه عاشورا» با توجه به این نکته انتخاب شده که اهمیت این نهضت مبارک و جایگاه ویژه آن در میان دیگر رویدادها - هم چون جاودانگی، ثمرات ارزشمند و لرزه ای که بر پیکر جامعه اسلامی انداخت و دیدگاه آن را نسبت به

حکومت تغییر داد - به سبب چهره خونین، ابعاد فاجعه آمیز و مظلومیت آشکارش بوده است. از این روست که ائمه اطهار (علیهم السلام) به شکلی ویژه و در خور، بر این جنبه نهضت حسینی تأکید کرده اند.

گزیده‌ای از محتوای کتاب

آری، در نگاه نخست عنوان یاد شده ممکن است موجب این پندار شود که این کتاب نیز مانند کتاب‌های فراوانی که در مورد مقتل امام حسین (علیه السلام) نگارش یافته، دربردارنده رویدادهای فاجعه عاشورا و برشمردن جزئیات آن است؛ در حالی که محتوای آن، از این پندار بسیار فاصله دارد. به همین جهت، برای اشاره به موارد مهمی که این کتاب به آن پرداخته نام کتاب را با عبارت «از نظر ابعاد، ثمرات، دستاوردها و شرایط زمانی» توضیح دادیم. همچنین به آن‌ها و به هریک از این موارد بخش جداگانه‌ای اختصاص دادیم تا به طور کامل بررسی شود و آنچه لازم است در باره آن بیان گردد.

بعد از آن که مطالب کتاب حاضر با چنین حجمی - که دور از انتظار بود - پایان یافت، به نظر آمد که اشاره کوتاه به محتوای کتاب نمی‌تواند نمایی اجمالی و کلی از محتوای آن را در اختیار خواننده قرار دهد. از این رو، مناسب بود که سوای هر بخش به صورت کوتاه به شکل زیر ارائه گردد:

بخش یکم. ابعاد فاجعه عاشورا.

این بخش که به ابعاد فاجعه می‌پردازد، دربردارنده بیان رخداد‌های حزن‌انگیزی است که در این فاجعه گردهم آمدند و آن را در اوج تراژدی‌های دینی و انسانی

قراردادند؛ آن هم با حجمی عظیم که با جاودانگی آن و آثار ارجمندی که بر آن بار شد، تناسب دارد.

هم چنین در این بخش به این نکته پرداخته خواهد شد که واکنش های سریعی که در مواجهه با این فاجعه هول انگیز از سوی دو گروه زیر آشکار شد، بر جاودانگی و آثار ارجمند آن افزود:

۱. جامعه اسلامی؛

۲. نظام سلطه حاکم.

نهضت حسینی در محور نخست، عواطف و احساسات جامعه اسلامی را برانگیخت؛ به گونه ای که مردم خشم و کینه خود را نسبت به نظام سلطه و مواضع متکبرانه آن اظهار کردند که خود در مورد این فاجعه عقب نشینی کند و با تلاشی ناکام از پذیرش مسئولیت آن طغیان کند.

بخش دوم. ثمرات و دستاوردهای فاجعه عاشورا.

در این بخش که ثمرات و دستاوردهای فاجعه عاشورا، بررسی می گردد، بیان خواهد شد که این دستاوردها بر دو قسم اند:

قسم اول: دستاوردهای دینی

این دستاوردها از مهم ترین جایگاه در فاجعه عاشورا برخوردارند و در این کتاب نیز بیشتر بررسی و ارزیابی شده اند و دو جنبه دارند:

۱. دستاوردهایی برای همه جهان اسلام

با توجه به این که نهضت امام حسین علیه السلام در ضمن سلسله تلاش های اهل بیت علیهم السلام در راستای پاسداری از اسلام، حفاظت از دین و روشن ساختن آموزه های

آن صورت گرفت، بر آن شدیم از دو بحث زیر سخن به میان آوریم:

نخست. خطر تحریفی که دین اسلام به جهت انحراف جریان حکومت و خارج شدن زمام امور از دست اهل بیت علیهم السلام با آن روبه روشد.

در این قسمت، از سویی در باره گام‌های پیاپی نظام سلطه و برنامه آن برای کتمان حقایق و حکمرانی در دین سخن گفته‌ایم و از سوی دیگر، به گستره این خطر بزرگ پرداخته‌ایم که اگر به حال خود رها می‌شد و افسارگسیختگی آن مهار نمی‌گشت، به پیامدهایی را در پی داشت.

دوم. کوشش‌های اهل بیت علیهم السلام در کنترل افسارگسیختگی انحراف و تحریف است. در راستای بیان مراحلی که اهل بیت علیهم السلام در این عرصه پیمودند، به تلاش‌های طاقت‌فرسای امیر مؤمنان علیه السلام و اصحاب خاص آن حضرت رضوان خدا بر آنان باد پرداخته‌ایم که چگونه آن بزرگوار و یاران خاص او تلاش نمودند حقایق را آشکار کنند و بر آن‌ها تمرکز داشته باشند و با انحراف حکومت و حکمرانی آن در دین و تحریف آن و ماجراهای این چنینی مخالفت نمایند.

در ادامه، بیان نموده‌ایم که امام علیه السلام - زمانی که زمام امور را به دست گرفت - به همراه شیعیانش، بر حق خویش و حق اهل بیت علیهم السلام تأکید کردند و با احیای جنبش تشیع، که نهال آن را پیامبر صلی الله علیه و آله کاشته بود، اهتمام ورزیدند.

در نتیجه تلاش‌های طاقت‌فرسای امیر مؤمنان علیه السلام و یاران خاص آن حضرت، گروهی از کسانی که مقام بلندی در دین و سابقه درخشانی در اسلام داشتند و کسانی که دارای عزم و اراده بودند، این دعوت حق را پذیرفتند و به آن به عنوان عقیده‌ای که چارچوب‌های مشخص و ادله‌ای محکم دارد و با فطرت همسو

است، تن دادند و مردم را به سوی آن فراخواندند و در راه تبلیغ و گسترش آن در جامعه اسلامی کوشیدند و در برابر انحراف نظام سلطه و تلاش آن برای تحریف دین مقاومت کردند و ستمگران را رسوا ساختند.

در ادامه این بخش به تلاش‌های نظام سلطه بعد از امیر مؤمنان علی (علیه السلام) در رویارویی با این جنبش پرداخته‌ایم و بیان نموده‌ایم که نظام سلطه کوشید حاملان آن را از این جبهه برد و به انحراف و تحریف خود ادامه دهد و صدای مخالفان و معترضین را با تطمیع و تهدید خاموش سازد و نهال وجدان بازدارنده دینی و وجدان انسان را در میان امت بخشکاند.

همه اینها به خاطر این بود که نظام سلطه یکه‌تاز میدان شود و پروژه خود را برای سوء استفاده از قدرت‌های مادی و معنوی اسلام به اجرا درآورد و بتواند در دین به نفع خود و در راستای خدمت به اهدافش حکمرانی کند.

هم چنین در این قسمت خاطرنشان ساختیم که اوضاع با اقدام معاویه بحرانی‌تر شد. معاویه از مردم برای ولایت عهدی یزید بیعت گرفت و حکومت اسلامی را به حکومت قیصری اموی سفیانی آن هم با اهداف جاهلی تبدیل کرد و بدین ترتیب، تلاش‌های پیشین امیر مومنان علی (علیه السلام) در معرض خطری جدی قرار گرفت.

در این جا بود که نوبت به امام حسین (علیه السلام) رسید تا در برابر نظام سلطه بایستد و مخالفت خود با آن و مشروع نبودن آن را اعلام کند و موضع‌گیری خود را با فاجعه خونین عاشورا به اوج برساند؛ فاجعه‌ای که وجدان مسلمانان را بیدار ساخت، نظام سلطه را در چشم مردم منفور کرد و مشروعیتش را نزد آنان از بین برد.

دست‌آورد مهم دینی که در این عرصه به وجود آمد، جدایی دین از حکومت غیر

معصوم بود؛ چرا که بدین ترتیب دین از این که حکومت به دلخواه در آن حکم براند، رهایی یافت و مسلمانان به حقیقت خود بازگشتند و اعتراف کردند که مرجعیت دینی تنها در قرآن و سنت منحصر است و در پی آن بر پاره‌ای از آموزه‌های دینی که وحدتشان را حفظ می‌کرد و یادآور مشترکات آنان می‌شد، اتفاق نظر پیدا کردند.

۲. دستاوردهای خاص تشیع

در حیطه‌های زیر فاجعه عاشورا آثاری ویژه برای مذهب تشیع به همراه داشت. الف) در حیطه استدلال و برهان: فاجعه عاشورا باعث شد مذهب تشیع استدلال، برهان و حجتی قوی برای حقانیت خود پیدا کند.

ب) در حیطه مسائل عاطفی: فاجعه عاشورا، تشیع به افتخار تقدیم قربانی در بزرگ‌ترین حماسه دینی دست یافت که باعث برافروخته شدن عواطف و احساسات مردم می‌شود.

ج) در حیطه تبلیغ و بیان حقیقت تشیع و دعوت به آن و گسترش فرهنگ اصیل شیعی که در جهات مختلف معرفتی با فطرت همخوانی دارد.

قسم دوم. عبرت‌هایی است که از فاجعه عاشورا به دست می‌آید و برای صاحبان خرد سودمند است.

ما در این زمینه به بیان دو مورد بسنده کردیم:

۱. سالم بودن شیوه عمل و محافظت از اصول والا و ارزشمند دینی و انسانی.

۲. آشکار شدن واقعیت مردم و میزان پاسخ مثبت آن‌ها به دعوت حق و اندازه استقامت آن‌ها در این راه و گستره پابندی آنان به تعالیم و آموزه‌های آن که همگی از اصلاح نشدن همه جانبه و برپایی کامل حکومت اسلامی پرده برداشت و نشان داد

که باید به اصلاح نسبی در حدّ مقدور، بسنده کرد؛ بی آن که این امر با اسلام - که به تنهایی جامع است و کامل ترین و والاترین قانون ها را دارد - ناسازگار باشد.

بخش سوّم. شرایط زمانی فاجعه عاشورا

در این بخش درباره شرایط زمانی نهضت مبارک کربلا که به آن فاجعه دردناک انجامید، سخن گفته ایم. هم چنین با توجه به وظیفه همه امامان معصوم علیهم السلام که پاسداری از دین و جهاد در راه مصالح و حمایت از آن است، به بسترهای مناسبی پرداخته ایم که در آن امامان علیهم السلام این شرایط تنها برای امام حسین علیه السلام و برای دست زدن به چنین نهضتی فراهم آمد.

در این بخش، روایت ساختیم که فرصت مناسب برای چنین موضع گیری شدیدی تنها در دوران امام حسین علیه السلام و در آن نقطه عطف تاریخی از مسیر اسلام فراهم آمد و پیش از آن و پس از آن سرگشته چنین فرصتی رخ نداد. در این راستا این مسائل را بررسی نموده ایم:

۱. موضع امیر مؤمنان علی علیه السلام و شرایط دشواری که آن حضرت را به آشتی و سکوت واداشت.

۲. موضع امام حسن علیه السلام که در آن ناچار به صلح با معاویه شد و ثوابت عمومی این صلح برای اسلام و دستاوردهای خاص آن برای مذهب تشیع.

۳. موضع دیگر امامان از نسل امام حسین علیهم السلام از این جهت که فاجعه عاشورا آنان را از تلاش برای از بین بردن مشروعیت نظام سلطه و آزادسازی دین از دست آن، بسنده کرد و از رویارویی با حاکمان و درگیری با آنها بی نیاز نمود.

در ادامه بیان خواهد شد که چگونه امامان معصوم علیهم السلام از کوشش های امامان

نخستین - که در رأس آن‌ها فاجعه عاشورا قرار دارد - به نفع دین، بهره بردند و تمام وقت خود را برای ساختن بنای تشیع با ویژگی‌های فعلی آن - از نظر عقیده، اصول و فعالیت‌ها - صرف کردند؛ به گونه‌ای که استمرار، بقا، گسترش و نشر آن را تضمین نمود و دیگران را به پذیرش و احترام به آن وادار کرد.

هم‌چنین مقدمه‌ای برای این کتاب آوردیم و در آن روشن ساختیم که طرح فاجعه عاشورا یک طرح الهی بود و پیش از وقوع آن، امام حسین علیه السلام از آن اطلاع داشت و با آگاهی از نتایج آن به این جانبازی در راه خدا اقدام کرد. امام حسین علیه السلام می‌دانست که این نهضت تجلی جایگاه والا، مقام بلند و فنای او در ذات خدای متعال خواهد بود. گفتنی است بخشی پایانی کتاب، دربردارنده دو مطلب است:

یک. بیان این‌که همه ادیان آسمانی مدیون تلاش‌های اهل بیت علیهم السلام - که سرآمد آن فاجعه عاشورا است - برای مهار اسرار و سنگی جریان انحراف و روشن ساختن معالم و آموزه‌های دین هستند؛ چرا که با جلوگیری از تحریف اسلام و باقی ماندن تعالیم و آموزه‌های والای آن در دستان بشر، برای هر گمان روشن شد که ادیان آسمانی پیشین نیز دارای جایگاهی بلند بوده‌اند و از آن‌چه دست تحریف به آن‌ها نسبت می‌دهد، مبرا هستند.

بلکه باید گفت: همه جهان بشری مدیون این تلاش‌های امامان علیهم السلام هستند، چرا که به وسیله آن‌ها مسیر اندیشه بشری اصلاح شد و ضوابط عمومی روش صحیح تفکر امامان علیهم السلام روشن گردید.

دو. بیان بسیاری از امور مربوط به احیای فاجعه عاشورا، مناسبت‌های اهل بیت علیهم السلام در شادی‌ها و غم‌هایشان و همه مناسبات خجسته دینی.

امید داریم با این بیان کوتاه ، نمایی کلی از مطالب این کتاب برای خواننده محترم فراهم آمده باشد.

از خدای متعال می خواهیم که این کتاب را برای حقیقت جویان و حقیقت پژوهان ، سودمند قرار دهد و از او توفیق و راهنمایی به راه راست را خواهیم ؛ چراکه همه امور به دست اوست و او برای ما بس و بهترین وکیل است .
نجف اشرف

۶ محرم الحرام ۱۴۲۸ هجری

سید محمد سعید نجل آیت الله سید محمد علی طباطبائی حکیم

www.ketab.ir